УДК 378.2

В.О. Потапов, д-р техн. наук, проф. *(ХДУХТ, Харків)*
О.В. Петренко, канд. техн. наук, доц. *(ХДУХТ, Харків)*
Д.П. Семенюк, канд. техн. наук, проф. *(ХДУХТ, Харків)*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ФАХІВЦЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР» СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЕНЕРГЕТИЧНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ»

Компетентнісний підхід, закладений в сучасну модель вищої освіти, пов'язаний з ідеєю всебічної підготовки та виховання особистості не тільки як фахівця, професіонала своєї справи, але і як члена суспільства, відповідального за результати своєї праці та здатного до міжпрофесійної взаємодії. Компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті освіти, на здатності випускника діяти в різних професійних ситуаціях. Реалізація компетентнісного підходу означає зміну всієї освітньої парадигми, у тому числі методів навчання, процедур і критеріїв оцінки, способів забезпечення якості освіти.

Освітні програми з підготовки фахівців вищої освіти «бакалавр» спеціальності «Енергетичне машинобудування» у ХДУХТ засновані на цільовій освітній тріаді: компетенції як результат освіти – освітні технології як спосіб їхнього формування – оціночні засоби як інструмент доказу досягнення заявлених результатів освіти. Визначення структури та змісту компетенцій засновано на підході загальноєвропейського проекту «TUNING» і містить у собі три компоненти: знати – уміти – володіти. Процес підготовки фахівців вищої освіти «бакалавр» спеціальності «Енергетичне машинобудування» базується на таких методологічних принципах, як цілісність, особистісна орієнтованість, сполучення традиційної та інноваційної освіти, дидактична послідовність.

Формування більшості компетенцій здійснюється при освоєнні комплексу дисциплін, а також у процесі практичної та самостійної роботи студента. Принцип цілісності реалізується на основі системного розгляду структури компетенції як здатності самостійно орієнтуватися та кваліфіковано вирішувати професійні завдання. Даний тип компетенцій являє собою систему, що складається із чотирьох взаємозалежних елементів: 1) знання, уміння та навички; 2) особистісні якості (ініціативність, цілеспрямованість, відповідальність і толерантність); 3) навички соціальної адаптації (уміння працювати як самостійно, так і в колективі, співвідносити

планування та результати своєї діяльності з потребами суспільства); 4) досвід професійної та творчої діяльності у вибраній професійній сфері й за її межами.

Принцип особистісної орієнтованості. В даному випадку особливого значення набувають чотири складові особистості професіонала: 1) когнітивна (професійні знання); 2) технологічна (професійні вміння, досвід здійснення професійних завдань); 3) інтерактивна (уміння спілкуватися з колегами, професійна та міжпрофесійна взаємодія); 4) мотиваційна (професійні мотиви, життєві цінності, відповідальність за результати своєї діяльності).

Принцип сполучення традиційної та інноваційної освіти. В цьому випадку освітні технології поділяються на три групи: 1) традиційні (класична лекція, лекція візуалізація, відкрита лекція, навчальний відеофільм, самостійне вивчення теми, написання конспектів); 2) інтерактивні (лекція дискусія, проблемна лекція, проблемний семінар, метод мозкового штурму, метод малих груп, метод кейсів, круглий стіл, дискусія, тренінг, майстер-клас експерта та фахівця, навчальна конференція); 3) діяльнісно-орієнтовані (лабораторна робота, практичне заняття, використання комп'ютерних навчальних програм, рішення ситуаційних завдань, ділова та рольова навчальна гра, зустріч із представниками вітчизняних і закордонних компаній, учбово-дослідницька робота студента, науково-дослідна робота студента, участь у науково-практичних конференціях).

Принцип дидактичної послідовності. Для оцінки ступеня сформованості компетенцій на різних стадіях навчання студентів використовуються тести, ситуаційні завдання, системні завдання, тренінги. Дидактичні принципи реалізуються при складанні програм навчання за допомогою встановлення наступної послідовності завдань для оцінки компетенцій: репродуктивна діяльність із зовнішньою опорою (дізнавання об'єкта при повторному сприйнятті); репродуктивна діяльність без зовнішньої опори (діяльність за зразком у типових умовах); продуктивна діяльність (використання знань, умінь у ситуації варіації умов); творча діяльність (нові комбінації знань, умінь у нетипових умовах).

Проблеми якісної підготовки фахівців у сучасному суспільстві стоять дуже гостро, вони вимагають не тільки технологічного вдосконалювання, але й методологічного осмислення. ВНЗ повинен не просто дати знання та технології їхнього використання в професійно типових ситуаціях, але й забезпечити готовність до прояву сформованої компетенції у діяльності, навчити засобам, способам, програмам виконання дій, рішення соціальних і професійних завдань.